

O PROBLEMĂ NEREZOLVATĂ

COMBATEREA TORTURII ȘI
A RELELOR TRATAMENTE ÎN
REPUBLICA MOLDOVA

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

Editura Amnesty International

Prima ediție publicată în 2012 de
Amnesty International Publications
Secretariatul Internațional
Peter Benenson House
1 Easton Street
Londra WC1X 0DW
Marea Britanie
www.amnesty.org

© Amnesty International Publications 2012

Index: EUR 59/001/2012
Limba originală: engleză
Editat de Amnesty International, Secretariatul Internațional, Marea Britanie

Toate drepturile rezervate. Această publicație este protejată de drepturi de autor, dar poate fi reprodusă prin orice metodă fără plată în scopuri de susținere, în cadrul unor campanii și în scopuri educative, dar nu poate fi revândută. Titularii drepturilor de autor solicită ca orice astfel de utilizare să fie înregistrată la ei pentru evaluarea impactului. Pentru reproducerea publicației în orice alte circumstanțe sau pentru reutilizarea în alte publicații sau pentru traducere sau adaptare, trebuie obținut acordul prealabil scris al editorilor și ar putea fi solicitată plata unei taxe. Pentru a solicita permisiunea, sau pentru orice alte întrebări, vă rugăm să contactați copyright@amnesty.org

Foto de copertă: Clădirea Parlamentului din Chișinău, devastată în timpul evenimentelor din aprilie 2009 - reparațiile până în prezent nu sunt finisate © Amnesty International

Amnesty International este o mișcare globală cu peste 3 milioane de simpatizanți, membri și activiști în mai mult de 150 de țări și teritorii, care duce o campanie pentru a pune capăt încălcărilor grave ale drepturilor omului.

Viziunea noastră este ca fiecare persoană să se bucure de toate drepturile înscrise în Declarația Universală a Drepturilor Omului și alte standarde internaționale în domeniul drepturilor omului.

Suntem independenți de orice guvern, ideologie politică, interes economic sau religie și suntem finanțați în principal de către membrii noștri și din donații publice.

**AMNESTY
INTERNATIONAL**

CUPRINS

1. Introducere	5
2. Impunitatea pentru evenimentele din aprilie 2009	6
Evenimentele	6
Răspunsul Guvernului	6
Progresul urmăririlor penale	7
Numărul redus de urmăriri penale	7
Sentințe inadecvate	7
Întârzieri excesive.....	7
Actualizări la cazurile semnalate de către Amnesty International.....	8
3. Impunitatea.....	10
Suspendarea polițiștilor	11
Organismul independent de Investigare a abuzurilor comise de polițiști	12
4. Garanții insuficiente pentru deținuți.....	13
Examenele medicale obligatorii	13
Durata excesiv de mare de timp petrecut în detenție la poliție	13
Monitorizarea locurilor de detenție.....	14
5. Concluzie și recomandări	15
Note de final	16

1. INTRODUCERE

La 7 aprilie 2009, demonstrațiile post electorale au escaladat la Chișinău, capitala Republicii Moldova, și câteva sute de persoane violente dintre miile de manifestanți pașnici au luat cu asalt Palatul Prezidențial și sediul Guvernului. Poliția a reținut peste 600 de demonstrați fără deosebire; sute din ei au fost bătuți în momentul arestării și în secțiile de poliție supraaglomerate.¹ La trei ani de la aceste evenimente, victimele brutalităților comise de către poliție încă sunt în așteptarea dreptății. Din totalul de 108 plângeri vizând tortura și alte rele tratamente, depuse la Procuratura Generală în urma evenimentelor din aprilie 2009, 58 de cazuri ar fi ajuns în instanțele de judecată.² Doar trei dintre cazurile ajunse în instanțe s-au soldat cu condamnări, în urma cărora trei polițiști au primit sentințe cu suspendare, iar unul a fost amendat. Până în prezent, 19 polițiști au fost achitați.

Evenimentele traumatizante din aprilie 2009 au scos la lumină mai multe probleme de sistem, care permit tortura și alte rele tratamente în Republica Moldova. Eșecul de a face dreptate la trei ani de la abuzurile flagrante din aprilie 2009 este o dovadă clară că problema fundamentală a impunității pentru cazurile de tortură și alte rele tratamente nu a fost încă rezolvată. Amnesty International a pus în mod repetat problema torturii și altor rele tratamente și a impunității pentru astfel de fapte în Republica Moldova. Într-un raport publicat în 2007³ Amnesty International a evidențiat probleme de sistem, precum și o cultură înrădăcinată în rândul organelor de poliție din Republica Moldova, care au încetinit eforturile de eradicare a torturii și a altor rele tratamente în timpul aflării în custodia poliției. Un raport publicat în noiembrie 2009⁴ atrăgea atenția asupra încălcărilor drepturilor omului care au avut loc în aprilie. Guvernul Republicii Moldova a luat măsuri pentru a înlătura unele dintre cauzele de structură ale torturii și altor rele tratamente, dar nu a mers suficient de departe pentru a aborda probleme mai profunde cum sunt impunitatea și garanțiile inadecvate pentru deținuți.

Atât timp cât dreptatea pentru victimele din aprilie 2009 rămâne o problemă nerezolvată, făptașii actelor de tortură și altor rele tratamente vor considera că pot acționa în continuare nepedepsiți. În acest raport Amnesty International aduce informații actualizate și cazuri prezentate în rapoartele anterioare, și vine cu recomandări pentru a asista Guvernul Republicii Moldova în abordarea problemei torturii și relelor tratamente și combaterea impunității.

2. IMPUNITATEA PENTRU EVENIMENTELE DIN APRILIE 2009

*"Astfel de lucruri vor continua să se întâmple pentru că nimeni nu își asumă
responsabilitatea. Cazurile ajung la Curtea Europeană. Guvernul plătește. Asta este tot."
Iurie Crăciuneac, victimă a violenței polițienești în aprilie 2009*

EVENIMENTELE

În urma alegerilor parlamentare din 5 aprilie 2009, după ce Partidul Comunist a anunțat că a câștigat, în Chișinău, capitala Republicii Moldova, au izbucnit demonstrații. Mulți au considerat că alegerile au fost fraudate, demonstrația începută la 6 aprilie fiind inițial provocată de informațiile transmise prin rețelele de socializare. La 7 aprilie câteva sute de demonstranți violenți dintr-o mulțime de câteva mii de persoane în general pașnice au luat cu asalt sediile Președinției și Parlamentului. Deși în timpul zilei s-au făcut puține eforturi pentru a pune violențele sub control, în seara zilei de 7 aprilie poliția a început să rețină fără deosebire demonstranți suspecti, iar în decursul următoarelor zile au fost reținute cel puțin 600 de persoane, inclusiv copii, și cel puțin o persoană a decedat în urma bătăilor aplicate de polițiști.

Mulți dintre cei reținuți au afirmat că au fost supuși bătăilor și altor forme de maltratare. Au circulat informații despre utilizarea bastoanelor de poliție și a altor obiecte în aceste bătăi; într-un caz a fost folosit un încălțător de pantofi metalic. Unii au raportat că deținuții au fost puși să meargă în grupuri de-a lungul unor "coridoare" de polițiști care i-au bătut, lovit cu pumnii și cu picioarele în timp ce treceau. Un tânăr reținut la secția de poliție Ciocana a raportat că aceasta li s-a întâmplat datorită faptului că unul dintre deținuți i s-a plâns judecătorului că a fost bătut de poliție. Comitetul Consiliului Europei pentru prevenirea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante (CPT) a vizitat Republica Moldova în iulie 2009 și a raportat că delegația a notat un "un număr remarcabil de mare de acuzații credibile și coerente despre rele tratamente, în contextul evenimentelor post-electorale din aprilie 2009." ⁵

RĂSPUNSUL GUVERNULUI

După evenimentele din aprilie 2009, noul guvern a părut dispus să înceapă un nou capitol, adoptând măsuri pentru investigarea evenimentelor. A fost deschisă o linie telefonică specială pentru înregistrarea reclamațiilor privind acțiunile polițienești din aprilie 2009, fiind emis și un apel public pentru informații referitoare la acele evenimente. În octombrie 2009 a fost înființată o comisie pentru investigarea cauzelor și consecințelor evenimentelor din aprilie 2009, iar în mai 2010 Comisia și-a prezentat raportul în Parlament. Comisia a condamnat acțiunile poliției, a constatat că polițiștii au răspuns folosind forța într-un mod disproporțional, au reținut oameni în mod ilegal și fără deosebire, și au maltratat și torturat oameni aflați în custodia lor. Comisia a recomandat ca toți cei găsiți vinovați să fie pedepsiți, inclusiv cei care au dat ordine și cei care au fost martori la abuzurile comise de către organele de poliție, fără să intervină. În aprilie 2010 a fost înființată o comisie specială "pentru a identifica civilii și polițiștii care au suferit de pe urma evenimentului din 7 aprilie",⁶ și a se asigura că aceștia au primit compensații corespunzătoare.

Comisarul European pentru Drepturile Omului, care a vizitat Republica Moldova în perioada 25 - 28 aprilie 2009, a recomandat o serie de măsuri de protecție a deținuților și de prevenire a torturii și a relelor tratamente, dar a avertizat că: "chiar dacă toți pașii de mai sus sunt luați fără întârziere, ei vor avea doar un efect limitat dacă cei care au maltratat persoane private de libertate rămân nepedepsiți. Comisarul recomandă prin urmare măsuri decisive pentru adoptarea și implementarea unei atitudini ferme de "toleranță zero" față de relele tratamente în întregul sistem de justiție penală".⁷

Numărul redus de urmăriri penale pentru actele de tortură și relele tratamente comise în timpul evenimentelor din 2009 și numărul redus de sentințe pronunțate împotriva celor responsabili sunt incompatibile cu o abordare de "toleranță zero" față de cazurile de tortură și alte rele tratamente.

PROGRESUL URMĂRIRILOR PENALE

Dintre cele 108 de plângeri primite de către Procuratura Generală, numai 58 au ajuns în instanțele judecătorești. Din cele 58 de proceduri penale inițiate, în 29 de cazuri, polițiștii au fost puși sub acuzare pentru tortură în conformitate cu articolul 309/1, 19 au fost acuzați în conformitate cu articolul 328 (depășirea puterilor și atribuțiilor oficiale), și 10 pentru alte infracțiuni, cum ar fi articolul 309 (Forțarea oamenilor să depună mărturie) și articolul 308 (Arestarea ilegală). Până în prezent s-au pronunțat 19 achitări.

NUMĂRUL REDUS DE URMĂRIRI PENALE

Conform estimărilor, până la 600 de persoane au fost reținute de poliție în timpul evenimentelor menționate, cu toate acestea Procuratura Generală a raportat că a primit doar 108 plângeri. Numeroase victime au ales să nu depună o plângere, invocând că nu au încrederea că cererea lor va fi soluționată sau din cauza costurilor și implicațiilor personale și complicațiile pe care le presupune o astfel de plângere. Pentru acele victime care au perseverat lupta pentru dreptate a fost lungă și dificilă. Printre cazurile care nu au ajuns în instanță se numără cel al lui Andrei Taraburca. Acesta s-a adresat ulterior Curții Europene a Drepturilor Omului, care la 6 decembrie 2011 a decis că el a fost supus torturii și altor rele tratamente (vezi mai jos) și i-a acordat despăgubiri.

SENTINȚE INADECVATE

În cele câteva cazuri soldate până acum cu condamnări, sentințele pronunțate împotriva polițiștilor nu reflectă gravitatea încălcărilor săvârșite. Articolul 309/1 din Codul Penal incriminează tortura și definește tortura în conformitate cu articolul 1 din Convenția împotriva torturii, însă permite pedepse cu suspendare, ceea ce contravine cerinței din Convenția împotriva torturii conform căreia tortura trebuie pedepsită prin sentințe adecvate care să țină cont de gravitatea încălcării. În analiza pe marginea raportului de țară din anul 2009, Comitetul împotriva torturii și-a exprimat îngrijorarea față de sancțiunile necorespunzătoare aplicate în cazul torturilor și a cerut guvernului "să se asigure că tortura este pedepsită prin sancțiuni adecvate care țin cont de gravitatea încălcării".⁸ Amnesty International solicită Guvernului Republicii Moldova să aducă modificările necesare la articolul 309/1 pentru a exclude posibilitatea pedepselor cu suspendare.

ÎNTĂRZIERI EXCESIVE

În multe cazuri, anchetarea acuzațiilor de tortură a fost amânată din cauză că victimele au fost nevoite să facă recurs la decizia procurorilor de a nu iniția proceduri penale împotriva polițiștilor. Întârzierile au însemnat că s-au pierdut probe vitale.

ANDREI TARABURCA

Andrei Taraburca a fost reținut seara târziu pe 7 aprilie, pe când se pregătea să ia un taxi cu un prieten, după ce a asistat pașnic la demonstrațiile de la Chișinău. El a fost dus la secția de poliție Botanică și, la aproximativ 1 noaptea pe 8 aprilie, patru polițiști au intrat în celulă și au început să-l bată fără nici un motiv aparent. Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat încălcarea articolului 3, deoarece Andrei Taraburca a fost maltratat în custodia poliției, dar și pentru că autoritățile din Moldova nu au declanșat o anchetă promptă imparțială și eficientă privind acuzațiile de rele tratamente.⁹ Curtea Europeană a Drepturilor Omului a constatat că ancheta a fost compromisă și nu a corespuns criteriilor de imparțialitate, deoarece verificarea inițială a cazului a fost efectuată de către Ministerul Afacerilor Interne: "instituție pentru care lucrau un număr mare dintre cei acuzați de rele tratamente". Au existat o serie de întârzieri inexplicabile: în ciuda faptului că Andrei Taraburca a depus plângerea la 14 aprilie, el nu a primit un răspuns de la procuror până la 29 mai, iar apoi, la 12 iunie, procurorul a decis să nu inițieze o anchetă penală, însă pe Taraburca l-a informat abia la 16 iulie 2009. Instanța a constatat că "diversele întârzieri inexplicabile, menționate mai sus, sunt incompatibile cu noțiunea de promptitudine a investigației, în conformitate cu articolul 3 din Convenție, deoarece există riscul dispariției cu timpul a probelor privind relele tratamente, odată cu vindecarea rănilor." Este de asemenea surprinzător că, în ciuda faptului că Taraburca avea leziuni vizibile pe față, nici unul dintre oficialii care l-au văzut nu a reacționat.

Unii avocați au reclamat faptul că hotărârile judecătorești sunt transmise cu până la șase luni după audierea finală, și cum părțile nu pot face recurs decât după primirea deciziei scrise a instanței, recursurile sunt de asemenea întârziate. În plus, prelungirea procedurilor propriu-zise diminuează șansele de a se ajunge la o decizie, deoarece mulți dintre martori și victime nu se mai prezintă la ședințele de judecată. Ei nu își pot permite să continue să suporte costul călătoriei la tribunal sau pur și simplu renunță, convinși fiind că nu li se va face niciodată dreptate.

ACTUALIZĂRI LA CAZURILE SEMNALATE DE CĂTRE AMNESTY INTERNATIONAL

Dintre cele șapte persoane menționate într-un raport al Amnesty International publicat în noiembrie 2009¹⁰, numai cazul Oxanei Radu a fost soluționat cu condamnarea a doi polițiști vizați, care au primit sentințe cu suspendare. În două cazuri, polițiștii au fost achitați, un dosar a fost clasat pe motiv că polițiștii nu au putut fi identificați, un caz a fost închis deoarece reclamantul s-a mutat în străinătate, iar alte două cazuri sunt încă în curs de desfășurare. Evghenii Tanasiev a depus plângere că a fost bătut în arest la secția de poliție Ciocana, dar polițiștii în cauză au fost achitați în decembrie 2010. Evghenii Tanasiev a făcut recurs împotriva achitării, dar decizia primei instanțe a fost menținută în iulie 2011. Acum el a făcut recurs la Curtea Supremă. Iurie Crăciuneac s-a plâns că a fost bătut, forțat să se dezbrace și să facă exerciții fizice în timp ce polițiștii își băteau joc de el. Cazul a fost închis în mai 2010 pe motiv că polițiștii nu au putut fi identificați, deși ar fi trebuit să fie clar care polițiști au fost de serviciu la ora respectivă. Iurie Crăciuneac nu a fost informat de faptul că acest caz a fost închis, și a comunicat Amnesty International că i-a trimis procurorului 13 scrisori în care cerea informații despre progresul cazului său, și abia în aprilie 2011 avocatul său a fost informat că acest caz a fost închis. După primirea informației, el a atacat cu recurs decizia de închidere a cazului la judecător și procuror, dar decizia de a închide cazul a fost menținută. Cazul lui este acum la Curtea Europeană a Drepturilor Omului.

OXANA RADU

Oxana Radu a făcut parte dintr-un grup de 36 de tineri care au călătorit în două microbuze din Cahul, din sudul Republicii Moldova, la Chișinău, pentru a se alătura demonstrațiilor din 7 aprilie 2009. Microbuzele au fost oprite în timp ce se pregăteau să revină la Cahul, aproape de miezul nopții pe 7 spre 8 aprilie. La sosire, Oxana Radu, sora ei mai mică și o altă femeie au fost duse direct la secția de poliție. Ea a comunicat Amnesty International următoarele: "M-au dus într-o cameră unde era un polițist și o polițistă. M-au pus să mă dezbrac în pielea goală și eu m-am acoperit cu brațele pentru că mi-era rușine, iar ei au râs de mine și au spus: "Ți-e frig, te facem noi să te încălzești." M-au pus să fac genuflexiuni. Nu-mi amintesc câte."

La data de 15 iulie 2011 doi dintre cei trei polițiști acuzați de torturarea Oxanei Radu și surorii ei au fost condamnați la pedepse cu suspendare. Decizia scrisă a fost emisă abia în decembrie 2011, ceea ce a însemnat că până atunci Oxana Radu și sora ei nu au putut depune recurs împotriva sentinței. Până la pronunțarea verdictului final, polițiștii în cauză lucrează în continuare la aceeași secție de poliție.

Faptul că autorii actelor de tortură și altor rele tratamente nu sunt urmăriți în justiție creează o cultură a impunității efective în Republica Moldova și va dejuca orice eforturi ale guvernului de a eradica problema. Singura modalitate de a transmite un mesaj fără echivoc că un astfel de comportament nu va fi tolerat este aducerea în fața justiției a tuturor funcționarilor care dau ordinul, autorizează, scuză sau comit acte de tortură sau rele tratamente, pentru acțiunile lor sau lipsa acestora.

3. IMPUNITATEA

Dificultățile întâmpinate de victimele, care au încercat să-și mențină plângerile în urma violenței polițienești din perioada evenimentelor 2009, evidențiază probleme vechi de structură din cadrul sistemului de justiție penală din Republica Moldova, care contribuie la impunitate. Acestea includ numărul mic al polițiștilor condamnați, dificultățile cu care se confruntă victimele la depunerea plângerilor și eșecul Procuraturii Generale de a efectua investigații prompte minuțioase, independente și imparțiale.

În raportul din 2007, Amnesty International atrăgea atenția asupra faptului că procurorii nu sunt suficient de independenți de poliție în funcția lor, pentru a garanta desfășurarea unor anchete independente și imparțiale, în conformitate cu standardele internaționale în domeniul drepturilor omului. În Republica Moldova, procurorii sunt responsabili pentru coordonarea investigațiilor penale efectuate de către polițiști, precum și de anchetarea abuzurilor polițiștilor.

Adjunctul Procurorului General a admis într-o întâlnire cu organizația Amnesty International din octombrie 2007 că anchetarea acuzațiilor de tortură nu s-a făcut cu respectarea cerințelor de imparțialitate și, în tentativa de a rezolva această problemă, Procuratura Generală a luat diverse măsuri. În urma evenimentelor din aprilie 2009 pentru anchetarea acuzațiilor de tortură au fost angajați procurori militari, bazându-se pe faptul că aceștia nu conclucrau strâns cu poliția în cazurile penale obișnuite și ar fi fost mai puțin dispuși să-și protejeze colegii din Ministerul de Interne. În mai 2010, în cadrul Procuraturii Generale a fost înființat un Departament pentru combaterea și prevenirea torturii. Departamentul are patru angajați la Chișinău și aproximativ 70 de procurori care lucrează în birourile regionale ale Procuraturii din toată țara. În teorie, acești procurori nu lucrează la cazuri penale obișnuite și nu au legături colegiale strânse cu polițiștii, însă în practică, deoarece sunt subordonați Procurorilor regionali, ei sunt invitați să lucreze în cazurile penale de mare importanță.

Amnesty International a subliniat în repetate rânduri că majoritatea plângerilor privind actele de tortură sunt respinse ca nefondate în urma unor verificări sumare și superficiale. În unele cazuri, victimele au fost forțate să se adreseze Curții Europene a Drepturilor Omului înainte ca plângerile lor acuzând tortură să fi fost investigate.

AȘTEPTAREA ÎNDELUNGATĂ A DREPTĂȚII

Serghei Gurgurov a fost torturat în 2005, dar abia în iulie 2009, după ce Curtea Europeană a Drepturilor Omului s-a pronunțat împotriva Republica Moldova în acest caz, procurorul a deschis o anchetă în cazul său. Până atunci, Procuratura Generală a răspuns la toate cererile pentru o anchetă penală prin a spune că rănile lui Serghei Gurgurov au fost auto-provocate. La data de 16 iunie 2009, în cauza Gurgurov c. Moldova (Cererea nr. 7045/08), Curtea Europeană a Drepturilor Omului a decis că Moldova a încălcat articolul 3 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului și a Libertăților fundamentale, pentru că Serghei Gurgurov a fost torturat de către organele de poliție și pentru că statul nu a efectuat o anchetă efectivă asupra acuzațiilor de tortură. De asemenea, instanța a decis că a fost încălcat articolul 13 din cauza lipsei căilor eficiente de atac în ceea ce privește actele de tortură. Serghei Gurgurov a primit despăgubiri prin sentința Curții Europene a Drepturilor Omului, dar până în prezent, conform informațiilor Amnesty International, autorii încălcărilor nu au fost încă numiți în cadrul anchetei.

Conform articolului 274 din Codul penal de procedură, procurorii au până la 15 zile pentru a

efectua o verificare preliminară și a decide începerea urmăririi penale. Potrivit lui Ion Caracucian, directorul Departamentului pentru combaterea și prevenirea torturii, această verificare preliminară este sumară, iar procurorii iau decizia pe baza documentației furnizate de victime și de poliție. În situația în care procurorii sunt părținitori în favoarea poliției, această procedură preliminară le dă procurorilor oportunitatea de a respinge reclamațiile de tortură pe baza declarațiilor polițiștilor care neagă tortura și relele tratamente. Statisticile furnizate de către Departamentul pentru combaterea și prevenirea torturii din cadrul Procuraturii Generale indică faptul că foarte puține dintre plângerile primite duc de fapt la anchete și urmăriri penale pentru tortură. Din cele 958 de reclamații formulate în 2011, numai 108 au dus la deschiderea urmăririi penale. În 775 cazuri, plângerea a fost considerată a fi nefondată.

Statistici privind anchetarea cazurilor de tortură în Republica Moldova¹¹	2010	2011
Plângeri adresate procurorilor	829	958
Urmăriri penale începute	91	108
Contestații respinse	570	775
Cazuri trimise în instanța de judecată	19	36
Hotărâri judecătorești (sentințe)	4	9

Articolul 12 din Convenția ONU împotriva torturii cere statelor să efectueze "o anchetă rapidă și imparțială, ori de câte ori există motive rezonabile de a crede că a fost comis un act de tortură". Sistemul din Moldova nu asigură în prezent efectuarea unor anchete prompte și imparțiale, deoarece plângerile de tortură sunt respinse după o examinare preliminară și părtinitoare. Este clar că sistemul de verificări preliminare nu este adecvat pentru plângerile de tortură și ar trebui să fie revizuit.

SUSPENDAREA POLIȚIȘTILOR

În raportul său din 2007, Amnesty International solicita suspendarea polițiștilor în timp ce aceștia sunt investigați pentru acuzații de tortură și alte rele tratamente. În conformitate cu principiile ONU privind investigația efectivă și documentarea despre tortură și alte tratamente crude, inumane sau degradante, *"cei potențial implicați în tortură sau relele tratamente vor fi îndepărtați din orice posturi în care au controlul sau puterea, direct sau indirect, asupra reclamațiilor, martorilor și familiilor lor, precum și a celor care conduc ancheta."*¹² În majoritatea cazurilor monitorizate de Amnesty International în ultimii șapte ani, polițiștii au continuat să își îndeplinească îndatoririle în timp ce erau investigați pentru tortură și alte rele tratamente, în unele cazuri victimele și martorii fiind supuși presiunilor de către polițiști să-și retragă depoziția. Nu există nici o prevedere legală pentru suspendarea polițiștilor cu păstrarea salariului întreg; cu toate acestea, există o procedură pe baza căreia procurorii pot solicita Ministerului de Interne suspendarea polițiștilor. În legătură cu evenimentele din aprilie, Ion Caracucian de la Procuratura Generală a informat Amnesty International că 14 polițiști au fost suspendați în acest fel, dar că cinci dintre ei au fost repuși în funcție când au făcut recurs în instanță. Polițiștii care le-au torturat pe Oxana Radu și pe sora ei (vezi p.9). au fost condamnați

la închisoare cu suspendare pentru tortură în aprilie 2009, dar continuă să lucreze până la soluționarea recursului.

Amnesty International este îngrijorată de faptul că eșecul de a suspenda polițiștii din serviciul activ în timpul derulării anchetei este un factor contributiv la impunitate. Amnesty International solicită autorităților din Moldova să facă modificările necesare în legislație și în practică pentru a face posibil acest lucru.

ORGANISMUL INDEPENDENT DE INVESTIGARE A ABUZURILOR COMISE DE POLIȚIȘTI

În raportul său din 2007, Amnesty International a recomandat înființarea unui organism independent pentru a investiga plângerile cu privire la încălcarea drepturilor omului de către polițiști și a face recomandări către autoritățile de urmărire penală, în sensul declanșării sau nu a urmăririi penale. În răspunsul său la raportul guvernamental din 2009, Comitetul ONU împotriva torturii a solicitat Guvernului Republicii Moldova să asigure investigarea promptă, imparțială și eficientă a tuturor acuzațiilor de tortură și rele tratamente, și a recomandat că: "Aceste investigații nu ar trebui să fie efectuate de către, sau sub autoritatea Procuraturii Generale sau oricăror alte organe de menținere a ordinii publice, ci de către un organism independent."¹³

Amnesty International cunoaște măsurile deja luate pentru a rezolva problema impunității în cazurile de tortură și alte rele tratamente, dar îndeamnă guvernul Republicii Moldova să facă următorul pas și să înființeze un organism independent de investigare a plângerilor împotriva poliției. Un astfel de organism ar trebui să nu aibă nici o legătură ierarhică sau instituțională cu poliția și să funcționeze complet independent de guvern și poliție. Acesta ar trebui să aibă la dispoziție resurse și personal adecvat, inclusiv propriul corp de anchetatori experți independenți, și să fie condus de către persoane a căror competență, expertiză, independență, imparțialitate și integritate sunt recunoscute. El ar trebui să aibă toate competențele necesare, inclusiv accesul imediat la sediile poliției sau alte locuri relevante, și puterea de a cita martori și de a dispune prezentarea de dovezi și documente. El ar trebui să transmită cazurile procurorului și/sau organismului responsabil cu disciplina internă în cadrul poliției, după caz, și să aibă puterea de a dispune inițierea unor proceduri disciplinare și de a solicita organismului disciplinar un raport referitor la rezultatul unor astfel de proceduri. În final, ar trebui să recomande luarea de măsuri adecvate referitoare la aparatul de poliție în ansamblul său.

Amnesty International recunoaște că înființarea unei astfel de instituții are implicații legate de costuri, dar guvernul Republicii Moldova a investit deja resurse semnificative în crearea Departamentului pentru combaterea și prevenirea torturii din cadrul Procuraturii Generale, cu 70 de procurori în întreaga țară. Amnesty International consideră că resursele necesare pentru înființarea unui organism cu adevărat independent, nu ar fi semnificativ mai mari, dar care ar putea furniza rezultate considerabil mai bune.

4. GARANȚII INSUFICIENTE PENTRU DEȚINUȚI

Guvernul a adoptat o serie de măsuri de îmbunătățire a protecției deținuților și prevenire a torturii și altor rele tratamente. În decembrie 2009 a fost emis un ordin comun al Ministerului Sănătății și Procuraturii Generale, care obligă toți angajații Ministerului Sănătății să informeze procurorul local și Ministerul Afacerilor Interne despre fiecare caz în care se suspectează că a fost folosită tortura. Este în derulare un proiect cu participarea PNUD care prevede instalarea de camere video în toate secțiile de poliție. Proiectul include instruirea personalului și crearea unei arhive cu o capacitate de stocare a materialelor pentru doi ani. Camerele vor fi conectate direct la arhivă prin intermediul internetului. În teorie, toate interogatoriile vor fi înregistrate video. Totuși, numeroase secții de poliție nu au săli speciale de interviu, iar suspectii sunt adesea intervievați în birouri aglomerate și prost echipate. Prin urmare rămâne de văzut cât de eficient va fi acest program în prevenirea torturii și a altor rele tratamente. În mai 2009, Codul de Contravenții Administrative a fost înlocuit cu un nou Cod de Contravenții. Noul Cod consolidează garanțiile pentru deținuți, făcând accesul la avocat obligatoriu pentru persoanele reținute în conformitate cu acest cod să aibă, fapt care nu era garantat în Codul anterior de Contravenții Administrative.

EXAMENELE MEDICALE OBLIGATORII

Organismele și mecanismele internaționale în domeniul drepturilor omului consideră că examenele medicale independente la sosirea într-un loc de detenție sunt deosebit de importante ca garanție împotriva torturii. Cu toate acestea, în Republica Moldova nu există nici o cerință obligatorie de a efectua controale medicale la sosirea în locul de detenție. Comitetul pentru Prevenirea Torturii al Consiliului Europei a atras atenția asupra importanței de a efectua examenele medicale ale deținuților cât mai curând posibil și a constatat că celor arestați în contextul evenimentelor din aprilie 2009 nu le-au fost consemnate vătămrile decât după eliberare sau transferul la o instituție penitenciară (IP sau acronimul rusesc SIZO). Într-o întâlnire cu reprezentanții Amnesty International din martie 2007, adjunctul Procurorului General a declarat că ar fi foarte util pentru procurorii care investighează acuzațiile de tortură dacă examenele medicale la sosire ar fi obligatorii. Amnesty International solicită autorităților din Moldova să introducă examenul medical obligatoriu la sosirea într-un loc de detenție.

DURATA EXCESIV DE MARE DE TIMP PETRECUT ÎN DETENȚIE LA POLIȚIE

Toți deținuții sunt ținuți în celule de izolare la poliție (IDP - *izolatoare de detenție preventivă*) pentru o durată de până la 72 de ore, până când sunt aduși în fața unui judecător. În acel stadiu ei sunt fie transferați la o închisoare de arest preventiv (*Instituția penitenciară* - IP sau acronimul rusesc SIZO), subordonată Ministerului Justiției, fie li se poate prelungi detenția în IDP.

În Moldova deținuții continuă să fie ținuți o durată excesivă de timp în IDP înainte de a fi aduși în fața unui judecător. În raportul din 2007 Amnesty International a atras atenția asupra faptului că aceasta a avut un impact negativ asupra deținuților care au fost ținuți în condiții necorespunzătoare pentru prea mult timp și în acea perioadă puteau fi supuși torturii și altor rele tratamente. Amnesty International solicită guvernului să reducă această perioadă de la 72 de ore

la 48 de ore, cu posibilitatea de prelungire în situații excepționale.

O garanție importantă împotriva torturii și relelor tratamente este asigurarea separării autorităților responsabile pentru interogare de cele responsabile de detenție. În raportul din 2007, Amnesty International a cerut Guvernului Republicii Moldova să ia fără întârziere măsuri pentru a se asigura că responsabilitatea pentru IDP este transferată către Ministerul Justiției. Acesta a fost un punct de acțiune în planurile naționale succesive de acțiune în domeniul drepturilor omului, inclusiv planul de acțiune pentru 2011 - 2014. Pentru ca această măsură să fie pusă în practică, trebuie construite noi facilități pentru detenția înainte de proces (*casele de arest*) în întreaga țară. Moldova nu a reușit să pună în aplicare acest plan, în ciuda promisiunilor repetate. Cel mai recent, în Raportul Național prezentat Consiliului pentru Drepturile Omului în octombrie 2011, ca parte din Evaluarea Periodică Universală, Republica Moldova s-a angajat să construiască noi case de arest și să transfere administrarea acestora Ministerului Justiției. Planurile de a transfera responsabilitatea pentru detenția dinaintea procesului către Ministerul Justiției trebuiau implementate demult, și Amnesty International solicită Guvernului Republicii Moldova să pună în aplicare aceste planuri cât mai curând posibil.

MONITORIZAREA LOCURILOR DE DETENȚIE

Un sistem de vizite periodice și inopinate de către observatori independenți la locurile de detenție din secțiile de poliție este o garanție cheie pentru deținuți. Există un risc mai mare de tortură și alte forme de maltratare atunci când făptașii sunt siguri că nu sunt urmăriți. Un astfel de mecanism cu participarea experților independenți este prevăzut în cadrul Protocolului opțional la Convenția ONU împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante (OPCAT), care a fost ratificat de Republica Moldova în iulie 2006. Până în martie 2008, în urma modificărilor aduse Legii cu privire la avocații parlamentari (Ombudsman), a fost înființat un Comitet Consultativ (Comitetul) în cadrul Centrului pentru Drepturile Omului, cu misiunea de a monitoriza locurile de detenție în conformitate cu obligațiile Republicii Moldova, conform OPCAT. Cu toate acestea, au existat temeri că acest Comitet nu ar fi finanțat corespunzător sau nu ar fi suficient de independent de instituția ombudsmanului. În 2009, Comitetul ONU împotriva torturii atrăgea atenția asupra faptului că "serioase constrângeri legislative și logistice"¹⁴ împiedicau funcționarea eficientă a Comitetului Consultativ. Guvernul a răspuns în februarie 2011 că "structura nu a oferit până acum o diviziune cu specializare distinctă și echipată adecvat",¹⁵ și că a constituit un grup de lucru pentru a restructura centrul și a crea o structură distinctă cu misiunea de monitorizare a locurilor de detenție, în conformitate cu OPCAT. Amnesty International îndeamnă guvernul să se asigure că mecanismul corespunde pe deplin cerințelor OPCAT, prin garantarea independenței sale funcționale și a independenței personalului său, asigurându-se că experții au capacitățile necesare și cunoștințele profesionale, precum și punând la dispoziție resursele necesare pentru o bună funcționare.

5. CONCLUZIE ȘI RECOMANDĂRI

Ca stat parte la Pactul internațional privind drepturile civile și politice, Convenția europeană pentru apărarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale, Convenția împotriva torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante, Protocolul opțional la Convenția împotriva torturii și Convenția europeană pentru prevenirea torturii și a tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante, Republica Moldova și-a luat angajamentul de a eradica tortura și alte rele tratamente. Faptul că impunitatea pentru abuzurile comise în timpul evenimentelor din aprilie 2009 continuă demonstrează că recente modificări ale legislației și practicii nu au mers suficient de departe pentru a eradica tortura și alte rele tratamente. Amnesty International vine cu următoarele recomandări pentru a ajuta Republica Moldova să rezolve problema impunității pentru încălcarea drepturilor omului de către poliție și să-și respecte obligațiile internaționale în domeniul drepturilor omului:

Măsuri de combatere a impunității

- Toți cei responsabili de abuzurile comise în aprilie 2009, inclusiv cei care au dat ordinele și cei care nu au împiedicat abuzurile, trebuie să fie aduși în fața justiției ca o chestiune prioritară;
- Trebuie analizată ideea înființării unei agenții independente, cu resurse suficiente la dispoziție, care să investigheze toate acuzațiile de încălcări ale drepturilor omului de către organele de ordine, inclusiv de către poliție;
- Se vor asigura măsuri pentru desfășurarea unor investigații prompte, minuțioase, independente și imparțiale, inclusiv intervierea victimelor și martorilor în toate cazurile cu acuzații de relele tratamente sau tortură de către poliție. Se vor adopta modificările legislative necesare pentru a se asigura că acuzațiile de tortură nu sunt respinse în urma unor verificări sumare preliminare;
- Se vor face modificările legislative necesare pentru a se asigura că orice polițist, sau organ de menținere a ordinii de drept care este investigat pentru acte de tortură sau alte forme de maltratare, poate fi suspendat cu păstrarea salariului întreg pe durata anchetei;
- Se va asigura conformarea recomandărilor Comitetului împotriva torturii și se vor face modificările legislative necesare pentru ca tortura să nu poată fi pedepsită prin sentințe cu suspendare.

Garantii pentru deținuți

- Se va asigura ca noul Comitet Consultativ, în calitate de Mecanism Național de Prevenție, să corespundă pe deplin cerințelor OPCAT, prin garantarea independenței sale funcționale și a independenței personalului său, asigurându-se capacitățile necesare și cunoștințele profesionale ale experților, precum și resursele necesare pentru buna lui funcționare.
- Se va introduce un sistem de examene medicale obligatorii la sosirea în toate locurile de detenție, inclusiv secțiile de poliție;
- Fără întârziere se vor pune în aplicare planurile de a transfera responsabilitatea pentru centrele de detenție preventivă de la Ministerul de Interne la Ministerul Justiției;
- Detenția în cauzele penale ar trebui redusă de la 72 de ore la 48 de ore, înainte ca deținutul să ajungă în fața unui judecător, iar această durată ar trebui privită ca fiind una maximă, și nu o perioadă de timp permisă;
- Toate interogatoriile ar trebui să aibă loc în camere speciale de interogare. Interogatoriile nu trebuie să se mai desfășoare în birourile anchetatorilor.

NOTE DE FINAL

---

¹Vezi *Tortura și maltratarea din partea poliției: E încă "doar normal" în Republica Moldova*, AI Index: EUR 59/009/2009, disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR59/009/2009>

² Comunicatul de presă al Procuraturii Generale, *Combaterea torturii în anul 2011: rezultatele obținute de procurori* (Combatting Torture in 2011: Results Achieved by Prosecutors), 2 martie 2012, <http://www.procuratura.md/md/com/1211/1/4434/>

³ *Moldova, Tortura și maltratarea din partea poliției: "E doar normal"*, Indexul AI: EUR 59/009/2007, disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR59/002/2007/en>.

⁴ *Tortura și maltratarea din partea poliției: E încă "doar normal" în Republica Moldova*, Indexul AI: EUR 59/009/2009, disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR59/009/2009>

⁵ Raportul către Guvernul Republicii Moldova cu privire la vizita efectuată în Republica Moldova între 27 și 31 iulie 2009 de către Comitetul European pentru prevenirea torturii și a tratamentelor inumane sau degradante (CPT), <http://www.cpt.coe.int/documents/mda/2009-37-inf-eng.pdf>

⁶ Raportul Național către a 12-a sesiune a Evaluării Periodice Universale, iulie 2011, <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G11/150/08/PDF/G1115008.pdf?OpenElement>

⁷ Raportul lui Thomas Hammarberg, Comisarul pentru Drepturile Omului al Consiliului Europei, în urma vizitei sale în Republica Moldova - 25-28 aprilie, Strasbourg, 17 iulie 2009 (CommDH (2009) 27) 2009, <https://wcd.coe.int/ViewDoc.jsp?id=1469277?site=&CM>

⁸ Observațiile finale ale Comitetului împotriva torturii, Moldova, Sesiunea a patruzeci și treia, Geneva, 2-20 noiembrie 2009, paragraful 14, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/co/CAT.C.MDA.CO.2.pdf>

⁹ Cauza Taraburca v. Moldova (Cererea nr. 18919/10) Strasbourg, 6 decembrie 2011, <http://cmiskp.echr.coe.int/tkp197/view.asp?item=1&portal=hbkm&action=html&highlight=Taraburca%20%20Moldova&sessionId=87649213&skin=hudoc-en>

¹⁰ *Tortura și maltratarea din partea poliției: E încă "doar normal" în Republica Moldova*, Indexul AI: EUR 59/009/2009, disponibil la: <http://www.amnesty.org/en/library/info/EUR59/009/2009>

¹¹ Comunicat de presă al Procuraturii Generale, 26 ianuarie 2012, *Rezultatele activității Procuraturii în domeniul prevenirii și combaterii torturii pentru anul 2011*, disponibil la: <http://www.procuratura.Md/md/com/1211/1/4371/>

¹² Principiul 3 (b), Principiile privind investigația efectivă și documentarea torturii și altor tratamente crude, inumane sau degradante, rezoluția AG 55/89, 4 decembrie 2000.

¹³ Observațiile finale ale Comitetului împotriva torturii, Moldova, Sesiunea a patruzeci și treia, Geneva, 2-20 noiembrie 2009, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/co/CAT.C.MDA.CO.2.pdf>

¹⁴ Observațiile finale ale Comitetului împotriva torturii, Republica Moldova, Sesiunea a patruzeci și treia, Geneva, 2-20 noiembrie 2009, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/co/CAT.C.MDA.CO.2.pdf>

¹⁵ Răspunsurile ulterioare ale Republicii Moldova la observațiile finale ale Comitetului împotriva torturii, 14 februarie 2011, <http://www2.ohchr.org/english/bodies/cat/docs/followup/CAT.C.MDA.CO.2.Add1.pdf>